

Minâ Urgan

virginia woolf

YAŞANTI

Y A P I K R E D İ Y A Y I N L A R I

Minâ Urgan

virginia woolf

YASANTI

Y A P I K R E D İ Y A Y I N L A R I

MÎNA URGAN
Virginia Woolf
YAŞANTI

Edebiyat – 93
ISBN 975-363-363-7

Virginia Woolf / Mina Urgan

1. baskı: 3000 adet, İstanbul, Mart 1995

Yayına Hazırlayan: Sevin Okyay

Tasarım: Mehmet Ulusel

Ofset Hazırlık: Nahide Dikel

Düzelti: Sezar Atmaca

Yayın Koordinatörü: Aslıhan Dinç

Baskı: Altan Matbaacılık Ltd. Şti.

©Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti., 1994

Tüm yayın hakları saklıdır.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti.

Yapı Kredi Kültür Merkezi

İstiklal Caddesi No: 285 Beyoğlu 80050 İstanbul

Telefon: (0-212) 293 08 24 Faks: (0-212) 293 07 23

İçindekiler

[Bölüm 1 Virginia Woolf'un Ailesi, Çocukluk ve Gençlik Yılları](#)

[Bölüm 2 Virginia Woolf'un Evliliği](#)

[Bölüm 3 Virginia Woolf'un Cinsel Sorunları](#)

[Bölüm 4 Virginia Woolf'un Kişiliği ve Akıl Hastalığı](#)

[Bölüm 5 Virginia Woolf'un Ölümü](#)

[Bölüm 6 Virginia Woolf'un Feminizmi](#)

[Bölüm 7 Virginia Woolf'un Eleştirmenliği](#)

[Bölüm 8 Virginia Woolf'un Roman Türünde Yapmak İsteddiği Değişim](#)

[Bölüm 9 The Voyage Out](#)

[Bölüm 10 Night and Day](#)

[Bölüm 11 Jacob's Room](#)

[Bölüm 12 Mrs. Dalloway](#)

[Bölüm 13 To the Lighthouse](#)

[Bölüm 14 Orlando](#)

[Bölüm 15 The Waves](#)

[Bölüm 16 The Years](#)

[Bölüm 17 Between the Acts](#)

[Bölüm 18 Flush ve Virginia Woolf'un Öyküleri](#)

Sevgili arkadaşım, değerli eleştirmen
Berna Moran'ın anısına.
M.U

Bölüm 1

Virginia Woolf'un Ailesi, Çocukluk ve Gençlik Yılları

1882'de Londra'da dünyaya gelen Virginia Woolf, Victoria Çağı'nın tanınmış yazarlarından Sir Leslie Stephen'in kızıydı. Annesi de babası da daha önce başkalarıyla evlenmişler, dul kalınca da bir araya gelmişlerdi. Her ikisinin de ilk eşlerinden çocukları vardı. Sir Leslie Stephen'in ilk eşi, ünlü romancı Thackeray'nın kızıydı. Thackeray'nın eşi akıl hastası olduğundan, Leslie Stephen'in bu kadından olan kızı Laura, anneannesine çekmiş, yirmi yaşında bir akıl hastahanesine kapatılmıştı. Virginia'nın annesi Julia Duckworth ile Leslie Stephen'in beş çocukları oldu. Yaş sırasıyla Vanessa, Julian, Thoby, Virginia ve Adrian. Virginia on üç yaşındayken ansızın ölen annesi, hem Pre-Raphaelite ressamalarda hayranlık uyandıracak ve Burne-Jones'a modellik edecek kadar güzeldi, hem de melek huylu, son derece anlayışlı bir insandı. Romancı George Meredith, ona duyduğu derin saygıyı ömrü boyunca hiçbir kadına duymadığını söylemişti. Virginia Woolf'un en güvenilir yaşamöyküsünü yazan yeğeni Quentin Bell'e bakılacak olursa, her açıdan güzel olan bu kadının garip ataları varmış. Bunlardan biri Hindistan'da yüksek memurmuş. Fazla içtiği için ölünce, kendi isteği üzerine alkol dolu bir demir kasaya kapatılıp, İngiltere'ye sevk edilmiş. Ne var ki, yolculuk sırasında bir kaza olmuş. Kasa her nasılsa parlayıp tutuşmuş; ölü, patlayan kasadan dışarı fırlamış, gemide de yangın çıkmış.

Çağın çoğu aileleri gibi çok çocuklu olan Stephen'lar, özellikle varlıklı sayılmamakla birlikte yüksek orta sınıftandı. (Bilindiği gibi, İngiltere'de orta sınıf, yüksek orta sınıfa ve aşağı orta sınıfa bölünür; bunların arasında da dağlar kadar fark vardır.) Stephen'lar, Londra'da aydın bir çevrede, güzel bir semtte yaşarlar; yazlarını Cornwall bölgesinde St Ives'daki evlerinde, deniz kıyısında geçirirlerdi. Virginia Woolf, orasını çok severdi. "Pure sea-water on pure sand is almost the loveliest thing in the world" (*Temiz kum üstünde temiz deniz suyu, dünyanın neredeyse en güzel şeyidir*) der mektuplarından birinde. *To the Lighthouse*'da (Fener'e Doğru) ve *The*

Waves'de (Dalgalar) denizin böylesine önemli bir yer tutmasının, çocukluk anılarından kaynaklandığı besbellidir.

Sir Leslie Stephen'in çocukları, akıllarına eseni yaparak özgürce yaşamak istiyorlardı. Victoria Çağı'ndan kalan can sıkıcı ahlak kurallarına, tutucu törelere başkaldırıyorlardı. Özenle düzenledikleri bir şakadan da anlarız bunu: İngiltere'nin en büyük ve en yeni savaş gemisi Dreadnought'ta yapılan bu şaka, ülkenin çok satan gazetelerinden *Daily Mirror*'un 16 Şubat 1910 tarihli baş sayfasına manşet olmuş, bütün İngiltere'yi güldürmüştü.

Virginia Woolf'un annesi

Virginia'nın önerisi üzerine, kardeşi Adrian ve Cambridge'li üç arkadaşı, ustaca yapılmış makyajlar ve giysilerle, Habeş İmparatoru ve maiyeti kılığına girmişler, resmi bir heyet olarak törenle ağırlanmışlardı Dreadnought'ta. Aralarından biri, uydurma bir dille tercüman rolünü oynamış; heyet gemide gezdirilirken, İngiliz subaylarının açıklamalarını sözde Habeş diline çevirmişti. O sırada yirmi sekiz yaşında olan Virginia'nın, adı verilmeden, bıyıklı sakallı ve çok yakışıklı bir Habeş Prensi olarak büyük bir resmi de çıkmıştı gazetede.

Sir Leslie Stephen çoktan ölmüştü iyi ki. Çünkü çocuklarının böyle bir oyun oynamaları, bu saygıdeğer adamın yüreğine inerci mutlaka. Sir Leslie Stephen, çağdaşlarınca saygıdeğer sayılan, ama aslında öyle olmayanlardan değildi. Gerçekten saygıya değer bir aydındı. Cambridge'i bitirdikten sonra,

devletin resmi Kilisesine, yani Anglikan Kilisesi'ne din adamı olarak kabul edildi. Ama Hristiyanlığa inancını yitirdiği ve agnostik bir tutum benimsediği için, Kilisede görev kabul etmedi. Babalarının bu uygarca tutumu sayesinde, Virginia ile kardeşleri, 1880'li yıllarda dünyaya gelen öteki çocuklar gibi dinsel baskı altında büyümediler.

Virginia Woolf'un babası

Virginia Woolf'un yaşamında, ne Hristiyanlığın bir yeri oldu, ne de Tanrının. Sir Leslie Stephen üniversite öğretim üyesiydi. Hâlâ önemli bir başvuru kitabı sayılan *The History of English Thought in the Eighteenth Century* (XVIII. Yüzyılda İngiliz Düşünce Tarihi) ile otuza yakın başka kitap yayınladı. Bunların arasında *Hours in a Library* (Kitaplıkta Geçen Saatler); Pope, Swift, Dr. Johnson, George Eliot üzerine incelemeler de vardır. *Cornhill Magazine* gibi saygın bir dergiyi yönetti ve en önemlisi, İngiltere'nin kültür tarihinin başlıca anıtlarından biri olan *Dictionary of National Biography*'nin (Ulusal Biyografi Sözlüğü) editörlüğünü yaptı. Gelgelelim Virginia doğduğu sırada elli yaşında olan Sir Leslie Stephen, çocukları gibi bizim yüzyılımızın insanı değil, Victoria Çağı insanıydı. Gerçi o dönemin çoğu babalarından farklı olarak, kızının, evlerinin her bir yanını dolduran binlerce kitap arasında istediğini okumasına izin veriyordu; ama Thomas Hardy'nin güzel romanı *The Return of the Native*'i (Yerlinin

Geri Dönüşü) “fazlasıyla tutkulu” (“*too passionate*”) buluyor; yönettiği dergide tefrika etmeye yanaşmıyordu.

Çocuklarına hiç de baskı yapmamakla birlikte, herkeste fazla saygı uyandıran bu baba, hiç farkına varmadan, salt kişiliğinin ağırlığıyla kızını eziyordu. Babasına duyduğu garzin, Virginia’nın feminizminin başlıca nedenlerinden biri olduğu hiç kuşku götürmez. Virginia Woolf, 1904’te kendisi yirmi iki yaşındayken ölen babasından, insanı üzen bir kinle söz eder. Annesi, kalabalık ailesine bakmak için fazla didindiğinden kırk dokuz yaşında ölürken, babasının “yetmiş iki yaşında kanserden ölmeye güç katlandığını” (“*he found it difficult to die of cancer at seventy two*”) söyler. Babasının kızına ancak köpeği kadar önem verdiğini belirtmek için, yürüyüşe çıkarken, “köpeğiyle kızını çağırdığını” (“*calling for his daughter and his dog*”) anlatır. Akıl dışı bir suçlamada bulunarak, Sir Leslie Stephen’in *Dictionary of National Biography* gibi büyük bir yapıt üretmesinin, en küçük oğlu Adrian’ın yaşamını daha çocuk dünyaya gelmeden önce mahvettiğini ileri sürer. Virginia Woolf’un Aralık 1923’ güncesine bakılacak olursa, kendi akıl hastalığının nedeni de bu yapıttır:

“It gave me a twist of the head. I shouldn’t have been so clever, but I should have been more stable without that contribution to the history of England.”

(*Benim kafamı burktu. İngiliz tarihine bu katkı yapılmasaydı, bu kadar zeki olmazdım; ama daha dengeli olurdum*)

1928 tarihli güncesinde, babasının ölümünden yirmi dört yıl sonra bile, Sir Leslie Stephen’in doğum gününde, onu kinle anar.

Virginia ve kızkardeşi Vanessa kriket oynuyor, 1894.

Salt ondan kurtulduğu için yaşayabildiğini, kitap yazabildiğini söyler:

“He could have been ninety six... But mercifully was not. His life would have entirely ended mine. What would have happened... No writing, no books.”

(Doksan altı yaşında olabilirdi şimdi... Şükür ki, olamadı. Onun yaşamı, benimkini tümüyle bitirirdi. Ne olurdu... Yazı yazmak yok, kitaplar yok.)

Virginia Woolf, aynı yıl *To the Lighthouse*’ı yazıp, o romanda Mr. Ramsay ile Mrs. Ramsay kişiliklerinde annesiyle babasını yeniden canlandırarak, baba kompleksinden kurtuldu. Güncesinde ve mektuplarında, babasını da, annesini de her gün düşündüğünü; her ikisinin de çok sağlıksız bir saplantı haline geldiğini; ama bu romanın, onlardan kurtulmasını sağlayan bir büyü olduğunu anlatır. Kendini öldürmeden birkaç ay önce, 22 Aralık 1940’da da, her zaman sevdiği annesinden ve hiçbir zaman sevmediği babasından hayranlık ve sevgiyle söz eder:

“How beautiful they were, these old people... I mean father and mother... How simple, how clear, how untroubled. I have been dipping into old letters and father’s memoirs. He loved her. Oh was so candid and reasonable and transparent. How serene and gay even their life reads to me: No mud, no whirl-pools. And so human.”

(Ne kadar güzeldiler onlar, o yaşlı insanlar... Yani babamla annem demek istiyorum. Öyle sade, öyle açık seçik, tedirginlikten öyle uzaktılar ki... Eski mektupların ve babamın anılarının şurasını burasını okudum. Annemi seviyordu. Ah, öyle saf, öyle akli başında, öyle saydamdı ki! Onların yaşamı ne kadar huzurlu, hattâ ne kadar sevinçli görünüyor bana: Çamur yok, girdaplar yok. Ve öyle insanca ki!)

Virginia bu arada, ünlü Sir Leslie Stephen’ın kızı olarak, para ve mevkiden fazla kültüre önem veren aydın bir çevrede yetişmenin; büyük bir kitaplıktan canı istediği gibi yararlanabilmenin; akşamları Henry James, Thomas Hardy, George Meredith gibi büyük yazarların sohbetini dinlemenin; Walter Pater’in çok bilgili kız kardeşinden Yunanca özel ders alabilmenin, kafasının gelişmesinde ne denli olumlu bir rol oynadığını da anlamıştı belki de.

Virginia, babasının ölümünden sonra, kardeşleriyle birlikte Bloomsbury mahallesine yerleşti. Artık baba evinde değil, kendi evlerinde oturuyorlar; babalarının yaşlı dostlarıyla değil, kendi genç dostlarıyla görüşüyorlardı. Virginia, tamamiyle özgürdü. Ama özgürlüğüne kavuşan öteki genç kızlardan farklı olarak, durumundan yararlanıp erkeklere yakınlık göstermiyordu. Oysa elimizde yığınla fotoğraf bulunduğundan, annesi gibi bir afet olmamakla birlikte, gençliğinde de, orta yaşlıyken de, her erkekte hayranlık uyandıracak kadar güzel olduğunu biliyoruz. Romancı Rosamond Lehman, onun çok ince, uzun boylu ve “son derece güzel” (“*extremely beautiful*”) olduğunu; hüznü büyük gözleri ve çarpıcı yüz hatlarıyla Ortaçağın Meryem Analarını andırdığını anlatır. Ellerinin biçimli inceliği üstünde ayrıca durur. Virginia Woolf’un elleri öyle saydammış ki, onları şöminenin ateşine tutunca, derinin altında incecik kırılğan kemikleri görür gibi olurmuş insan. Uzaktan akrabası Dr. Janet Vaughan, onun güzelliğinin tenin rengi ve tazeleği gibi gelip geçici şeylerden değil, kemik yapısından kaynaklandığını; bu yüzden de, gençken de, yaşlıyken de güzel kaldığını

söyler. Şair Edith Sitwell “she had a moonlit, transparent beauty” (*onun ay ışığında aydınlanmışcasına saydam bir güzelliği vardı*) der. Vita Sackville-West’in oğlu olduğu için Virginia Woolf’u çocukluğundan beri tanıyan Nigel Nicolson, İngiliz dilinde, “pretty” ile “beautiful” arasındaki büyük farkı vurgulayarak, onun hiçbir zaman “pretty” olmadığını, ama her zaman “beautiful” olduğunu söyler. Eşi Leonard Woolf da, onun “intense” (*yoğun*) ve “ethereal” (*semavi*) izlenimini veren güzelliği üstünde durur. Bu güzelliğin, ancak Virginia akıl dengesini yitirdiği sıralarda ansızın değişime uğradığını; o zaman, yüzünün yalnız ifadesinin değil, hatlarının bile değiştiğini; insana acı veren bir güzelliğe dönüştüğünü söyler. Güzelliği bir yana, Virginia Woolf, biraz kalınca, hattâ telefonda erkek sesini andıran sesiyle de kendini dinleyenleri büyülemiş. Süsüne düşkün olmadığı halde, her zaman çok bol olan ve başka kadınların giysilerine pek benzemeyen giysileriyle de çok çarpıcı bir kadınmış.

Bölüm 2

Virginia Woolf'un Evliliği

Virginia Stephen otuzuna yaklaştığı halde, hiçbir erkekle aşk ilişkisi kurmamış, kurmak da istememişti. 1909'da, Bloomsbury grubundan, yani adını oturdukları mahalleden alan aydınlar grubundan Lytton Strachey onunla evlenmeyi önerince, adamın eşcinsel olduğunu, bu yüzden de ona el sürmeyeceğini bildiği için, bu öneriyi hemen kabul etti. Çünkü hem onunla cinsel ilişki kurmaya kalkmayacak, hem de aydın olarak değerine inandığı bir erkekle evlenmek niyetindeydi. Önemli bir yazar olan Lytton Strachey, tam istediği türde bir eş olabilirdi. Ne var ki, Virginia bir erkekle cinsel ilişki istemediği kadar, kendi de bir kadınla cinsel ilişki istemeyen adamcağız, nikâh kıyıldıktan sonra ya bu kız boynuma sarılırsa korkusuna kapılıp, ertesi gün önerisini geri aldı. Kardeşine bir mektubunda durumu açıkladı:

"I proposed to Virginia and was accepted. It was an awkward moment as you may imagine, especially as I realized the very moment it was happening, that the whole thing was repulsive to me. Her sense was amazing, and luckily it turned out that she's not in love."

(Onunla evlenmek istediğimi söyledim Virginia'ya; kabul de edildim. Senin de tahmin edeceğin gibi tatsız bir andı bu. Çünkü bunlar olup biterken, bu işin bana itici geldiğini hemen anlamıştım. Virginia'nın, insanı hayrete düşüren bir sağduyusu var. Bana âşık olmadığı da ortaya çıktı iyi ki...)

Lytton Strachey Virginia Stephen'a aynı gün yazdığı bir mektupta asıl önemli olanın birbirilerinden hoşlanmaları, arkadaş kalmaları olduğunu belirtti. Ömürlerinin sonuna kadar yakın arkadaş kaldıkları da, Lytton Strachey'nin kardeşi James Strachey'nin 1956'da yayınladığı karşılıklı mektuplarından anlaşılır.

Bu sorun tatlıya bağlandıktan sonra, Lytton Strachey, o sırada Seylon'da İngiliz hükümetinin memuru olarak görevli bulunan ve Cambridge'de erkek

kardeşleriyle birlikte okuduğu için Virginia Stephen'ı eskiden tanıyan Leonard Woolf'a bir mektup yazdı; Virginia ile asıl onun evlenmesi gerektiğini anlattı. Virginia'ya öteden beri âşık olan Leonard Woolf ise, kız kabul ederse, Lytton'un bir telgraf çekmesinin yeteceğini; memuriyetinden hemen istifa edip, ilk vapurla İngiltere'ye geri döneceğini bildirdi. Nitekim, Leonard Woolf, yedi yıldır yaşadığı Seylon'dan döndükten bir yıl sonra, 1912'de Virginia Stephen ile evlendi.

Virginia'nın yeğeni Quentin Bell'e bakılacak olursa, teyzesi bu adamla evlenmekle yaşamının en doğru kararını vermişti. Gelgelelim, bu gerçek bir evlilik, yani bir erkekle bir kadının cinselliği de içeren karşılıklı aşkı değil; ikisinin de ömürlerinin sonuna değin süren güzel bir dostluktu. Çünkü daha sonraları onunla büyük bir aşk yaşayan kadın yazarlardan Vita Sackville-West'in dediği gibi, Virginia Woolf “dislikes the quality of masculinity” (*erkeklik niteliğinden hoşlanmazdı*). Kendisini derin bir tutkuyla seven kocasından da hiç gizlemiyordu bunu: “As I told you brutally the other day, I feel no physical attraction in you” (*Geçen gün sana kabaca söylediğim gibi, bedensel açıdan seni çekici bulmuyorum.*) Leonard onu öperken “I feel no more than a rock” (*bir kaya ne kadar hissetmezse, ben de o kadar hissetmiyorum*) diyordu. Artık bâkire olmayışı, erkeklere karşı tutumunda hiçbir değişiklik yapmamıştı. “Copulation” (*çiftleşme*) gibi cinselliği aşağılayan bir sözcüğü özellikle seçerek, “insanların evlilik ve çiftleşme konusunda böylesine telâşlanmalarına” (“*people make such a fuss about marriage and copulation!*”) çok şaşıtığını söylüyordu.

Ne var ki, cinsel açıdan yalnız eşine değil, tüm erkeklere karşı buz gibi olan bu kadın, Leonard Woolf'a inanılmaz bir sevgi duyardı. 1919'da güncesine yazdığı gibi, Leonard ile kendisini, “İngiltere'nin en mutlu çifti” (“*the happiest couple in England*”) sayar; daha da garibi eşini başka kadınlardan müthiş kıskanırdı. İkisini de fena halde üzen başarısız birkaç deneyimden sonra, kardeş kardeş yaşamaya karar vermişlerdi. Kafa açısından tam bir anlaşma vardı aralarında. Beden hazları dışında her şeyi paylaşırlardı. Virginia, bir kitabını bitirir bitirmez, okuyup eleştirmesi için Leonard Woolf'a verirdi. Onu hiçbir zaman yönlendirmeye kalkmayan eşinin, yargıların en doğrusunu vereceğine tam bir güveni vardı. Virginia, hem yazar hem de insan olarak, Leonard Woolf'a yalnız bağlı değil, bağımlıydı bir bakıma. Bunu, kendisini öldürmeden önce Leonard Woolf'a yazdığı mektuptan anladığımız gibi, güncesinden de anlarız. 1924'te, yani

Vita Sackville-West ile aşk yaşadığı yıl, eşi mutlu olduğu sürece, kendinde yaşamak ve yaratmak gücü bulduğunu; ama onu üzüntülü ya da asık suratlı görünce, dünyasının yıkıldığını söyler: “The wind is taken out of my sails, and I say what’s it all for?” (*Yelkenlerim rüzgâr alamıyor ve bütün bunlar ne işe yarar diyorum*). Aynı yıl, hiçbir konuk gelmediği, evde Leonard ile baş başa kaldığı için çocuklar gibi sevinir. Eve o geç gelince “yaralandığından” (“wounded”) yakınır. Birlikte yaşanılması ne denli güç bir kadın olduğunun da farkındadır. 18 Ağustos 1921 günceğinde zavallı Leonard’ın böyle bir eşi kilitli bir kafeste tutması gerektiğini söyler: “A wife like I am should have a latch to her cage. She bites” (*Benim gibi bir eşi kafesinde sürgü bulunmalı. Isırır o!*) der.

Leonard Woolf, Bloomsbury Grubu denilen ve entelektüel züppeler sayılarak, kimilerince alaya alınan aydınlar grubunun en değerli üyelerinden biriydi. 1906’da bir araya gelmeye başlayan bu aydınlar, British Museum’un bulunduğu semt olan Bloomsbury mahallesinde otururlar; birbirilerinin evlerinde, genellikle Virginia ile kız kardeşi Vanessa’nın evinde toplanırlardı. Onlara karşı yöneltilen başlıca suçlama, kendilerini fazlasıyla beğenmek, herkese tepeden bakıp aralarına başkalarını almamaktı, Virginia ve Leonard Woolf’tan başka, resim yapan Vanessa ve eşi sanat tarihçisi Clive Bell, *Eminent Victorians* (Victoria Çağı’nın Önemli Kişileri) ve *Queen Victoria* yazarı Lytton Strachey, yüzyılımızın en iyi romancılarından E.M. Forster, Ressam Roger Fry, ünlü iktisatçı John Maynard Keynes, bir ara Bertrand Russell ve daha birçok değerli insan vardı bu grupta. Hepsi yüksek orta sınıftandı ve erkekler genellikle Cambridge’de okumuşlardı. Zaten Bloomsbury grubunun temeli, Virginia Woolf’un kardeşi Thoby Stephen, eniştesi Clive Bell, Leonard Woolf, Lytton Strachey gibi bazı Cambridge öğrencilerinin, 1899’da kurdukları Midnight Society (Geceyarısı Derneği’ydi). Bu gençler, Cumartesi geceleri Clive Bell’in üniversitedeki odasında buluşur, şiirler okur; edebiyat, felsefe ve siyasetle ilgili tartışmalar yaparlardı. Böylece başlayan dostlukları, mezun olduktan sonra da Bloomsbury mahallesinde devam etti.

Virginia Woolf ve kocası Leonard Woolf.

Leonard Woolf'un 1967'de BBC televizyonunda yaptığı bir konuşmada belirttiği gibi, aydınlara her zaman kuşkuyla bakan İngilizlerin Bloomburylileri beğenmemelerinin başlıca nedeni, onların "high brow" sayılmalarıydı. İngiliz toplumu yüksek, orta ve aşağı denilen üç sınıfa ayrıldığı gibi, İngilizler de kafa yapılarına göre "high brow" (*yüksek alın*), "middle brow" (*orta alın*) ve "low brow" (*alçak alın*) denilen üç gruba ayrılır. Aldous Huxley'nin "I am a High Brow" (*Ben bir Yüksek Alınlıyım*) adlı çok hoş bir denemesinde açıkladığı gibi, gerçekten kültürlü kişiler olan high brow'lar, sanatın ve edebiyatın en iyisinden, en seçkininden hoşlanırlar. Middle brow'lar onlardan daha vasat insanlardır; kültür düzeyleri de o kadar yüksek değildir. Low brow'lar ise, düpedüz ilkel beğenileri olan, kültürden tümüyle yoksun insanlardır. High brow'luk, middle brow'luk ve low brow'luk bir insanın toplumsal kökenine, yani yüksek, orta, ya da aşağı sınıftan gelmesine bağlı değildir. Bir Lord fena halde low brow olabileceği, ancak tilki avından, futbol maçından ya da en bayağı kitaplardan hoşlanabileceği gibi (unutmayalım ki, Matthew Arnold

“barbarlar” adını verir İngiliz aristokratlarına), aşağı sınıftan biri de kendini yetiştirerek, high brow’ların en incesi olabilir. İngilizlerde ise, sınıfsal kökeni ne olursa olsun, high brow’lığı gülünç bulma eğilimi vardır. Oysa Virginia Woolf, kendi high brow’lığını bilir, öyle olmaktan da hiç utanmazdı. İleride göreceğimiz gibi, o sıralarda çok beğenilen, ama Virginia Woolf’un hiç tutmadığı gerçekçi romancı Amold Bennett, “Queen of the High Brows” (*Yüksek Alınlıların Kraliçesi*) adını takmıştı ona. Leonard Woolf, “intellectual snob” diyerek takılırmış eşine. E.M. Forster de, aynı sıfatı kullanır yakın arkadaşı Virginia Woolf için. Forster’e kalırsa, aydınları hor gören bir ülkede high brow’lığı benimsemek için yiğitlik gerekmekeydi, Virginia Woolf da bu yiğitliği gösterdi.

Bloomsbury grubuna yöneltilen başka bir suçlama da, bu aydınların fildişi kulelerine çekilip, toplumsal sorunlarla yeterince ilgilenmemeleriydi. Oysa Leonard Woolf, İngiliz İşçi Partisi’nin üyesi aktif bir sosyalistti. 1917’de Rus Devrimi’ni sevinçle karşılamıştı. Yedi yıl Seylon’da Büyük Britanya devletinin görevlisi olarak çalıştığı için, bu ülkenin emperyalizmini yakından biliyor, içtenlikle kınıyordu. Gençliğinde Seylon’da *The Village in the Jungle* (Cangılda Bir Köy) adlı bir roman ve öyküler kaleme almış; ama daha sonraları siyasal makaleler yazmaya yönelmişti. Virginia Woolf, eşiyile birlikte sosyalistlerin bazı toplantılarına gitmekle birlikte, tartışmalara hiç katılmazdı. Katılması için de bir neden yoktu. Çünkü E.M. Forster’e kalırsa, biraz önce de söylediğimiz gibi, yüksek sınıfın aydın çevresinde yetişmenin, bir elite bağlı olmanın bilinci, fazlasıyla kök salmıştı benliğinde. İşçi sınıfının sorunlarına pek ilgi duymadan, uzaktan bakardı. Hattâ 1920’de güncesinde “the fact is the lower classes are detestable” (*gerçek şu ki, aşağı sınıflar sahiden nefret edilecek sınıflardır*) diye yazmakta bir sakınca görmemişti. Forster’e göre, Virginia Woolf gibi zaten yeterince kişisel sorunları olan bir insanın, toplumsal sorunları da yüklenecek gücü göstermesi beklenemezdi. Ancak 1930’lu yıllarda faşizm tehlikesi ortaya çıkınca, Virginia Woolf’un siyasal açıdan aklı başına geldi.

Leonard Woolf’un yaptığı en olumlu işlerden biri, o sıralarda Hogarth House’da oturdukları için, Hogarth Press adını verdiği bir basımevini kurmasıydı. Birlikte kitap basmalarını, salt karısını oyalamak, bunalımlara düşmesini engellemek amacıyla düşünmüştü. Woolf’lar, bir eskiciden aldıkları elle işleyen bir matbaa makinasını evlerinin bodrum katına

yerleştirdiler. Hem Virginia Woolf'un yazdıklarını, hem de o dönemin en avant-garde yazarlarının şiirlerini, öykülerini yayınladılar. Bir hobi olarak başlayan Hogarth Press, zamanla gelişti, başka bir yere taşındı, yeni makinalar alındı, işçiler tutuldu, büyükçe bir yayınevine dönüştü sonunda. Yalnız İngiltere'de değil Avrupa'da da zamanla büyük bir üne kavuşan yazarların kitapları, ilkin Hogarth Press'te yayınlandı. Bunların arasında Katherine Mansfield, T.S.Eliot, James Joyce, Svevo, Ivan Bunin, Rilke, Freud, W.H.Auden, Stephen Spender, Cecil Day-Lewis ve daha başkaları vardı.

Elinin altında bir yayınevi bulunması, Virginia Woolf açısından büyük bir nimetti. Henüz tanınmadığı için, yayınevlerinin kitaplarını basmaya yamaşmamaları olasılığı vardı. Onun kadar alıngan ve aşırı duyarlı bir kadını bu durum fena sarsacaktı. Oysa kendilerine ait bir yayınevi bulunduğundan, Virginia Woolf canının istediğini yazıyor ve yayınlatabiliyordu. Buna çok sevindiği güncesinden de anlaşılır: “Yes, I’m the only woman in England free to write what I like” (*Evet, ben, istediğini yazmakta özgür tek kadının İngiltere’de*). Virginia’yı her zaman koruyan eşi, Hogarth Press’i bu açıdan önemsiyordu. 1969’da ölen Leonard Woolf, eşini yitirdikten sonra da onu korumayı sürdürdü. 1960 ile 1969 yılları arasında, kendi özyaşamıyla ilgili bazı kitaplar yazdı: *Growing* (Büyüme), *Beginning Again* (Yeniden Başlamak), *Down Hill all the Way* (Sonuna Kadar Yokuş Aşağı), *The Journey not the Arrival Matters* (Bir Yere Varmak Değil Yolculuktur Önemli Olan). Bu kitaplardan da anlaşıldığı gibi, Leonard Woolf’un Virginia’nın dehasına tam bir inancı vardı. Uzun ömrü boyunca, dâhi diyebileceği tek kişiydi Virginia. Bu dâhinin ününü yüceltmeyi görev edinmişti kendine. Örneğin, 1965’te F.R.Leavis’in eşi Queenie Leavis, okuyucuların *To the Lighthouse’u* tutmadıklarını söyleyince, Leonard Woolf, ona hemen bir mektup yazmış ve tam sayıyı vererek, bu romanın o güne dek 253.362 adet sattığını bildirmişti.